Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunta
Talousvaliokunta

Asiantuntijalausunto
24.2.2026

Asia: U 81/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten ja direktiivien muuttamisesta digitaalisen lainsäädäntökehyksen yksinkertaistamisen osalta (digiomnibus) ja tekoälyä koskevien yhdenmukaistettujen sääntöjen täytäntöönpanon yksinkertaistamisen osalta (tekoälyomnibus)

Tämä lausunto on annettu U-kirjelmän pohjalta, jonka valmisteluun työ- ja elinkeinoministeriö osallistui. TEM on vastannut tekoälyomnibusosiosta, kuitenkin siten, että OM on valmistellut tietosuojaa koskevat kohdat. Samoin TEM vastaa asetuksesta oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjiä varten (ns. P2B-asetus). Komissio ehdottaa, että asetus kumotaan.

Yleisesti

Kuten U-kirjelmässä mm. todetaan: ”Valtioneuvosto pitää yleisesti ehdotuksia tekoälyasetuksen yksinkertaistamiseksi ja siitä aiheutuvan hallinnollisen taakan vähentämiseksi kannatettavina.” ja ”Valtioneuvosto katsoo, että neuvottelujen kuluessa tulisi saada lisätietoja komission P2B-asetuksen kumoamista koskevan ehdotuksen vaikutuksista eurooppalaisten yritysten kilpailukykyyn. Neuvotteluissa olisi täsmennettävä, miten verkkoalustoja hyödyntävien yritysten oikeusturva sopimussuhteissa verkkoalustayritysten kanssa varmistettaisiin jatkossa.”

Käsittelyvaiheesta ja aikataulusta

Tekoälyomnibusin käsittelyyn ja hyväksymiseen kohdistuu aikapaine, sillä asetuksen säännösten pääasiallinen soveltaminen alkaa 2.8.2026, ml. III liitteen suuririskisten järjestelmien vaatimukset. Näihin ehdotetaan lykkäyksiä. Liite III kattaa kahdeksan eri kategorian suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä eli liitteen kattavuus on melko laaja.

Eteneminen siten, että asetusmuutoksista päästään sopuun ennen tätä aikarajaa, vaikuttaa mahdolliselta. Tässä vaiheessa ei vaikuta siltä, että jäsenvaltioiden kesken olisi huomattavia, esteeksi muodostuvia erimielisyyksiä. Valtioneuvostolla on parempi kuva jäsenvaltioiden kuin parlamentin kannoista.

Tekoälyomnibusiin on alusta alkaen kohdistunut paineita toisaalta vastata vaatimuksiin vähentää vaikuttavasti liiallista sääntelyä ja sen aiheuttamaa hallinnollista taakkaa, ja toisaalta olla omnibusien tarkoituksen mukaisesti teknisluontoista keventämistä. Esimerkkejä sisältöön kohdistuvista poliittisista, ei-teknisistä ehdotuksista ovat ehdotukset, jotka liittyvät seksuaalisen materiaalin tuottamiseen luonnollisista henkilöistä il-

man heidän suostumustaan tekoälyä käyttäen. Esim. Euroopan parlamentissa on ehdotettu tällaisten käyttötapausten kieltoa. Ehdotukset liittyvät siihen, kun alkuvuodesta kävi ilmi, että sosiaalisen median X-palvelun Grok-tekoälyavustaja pystyi tuottamaan esim. palvelussa julkaistuista kuvista seksuaalisia versioita käyttäjien pyynnöstä. https://www.euractiv.com/news/hey-grok-build-me-a-pornification-ban/

Tekoälyomnibusin suhde sääntelyn ennakoitavuuteen on tärkeä. Ehdotus itsessään on jo heikentänyt sääntelyn ennakoitavuutta, kun jo päätetty sääntöjä ja soveltamisaikatauluja on lähdetty muuttamaan. Tämä on kuitenkin tapahtunut sekä välttämättömyydestä, kun erityisesti yhdenmukaistettujen standardien viivästyessä asetuksen vaatimusten noudattaminen alkoi näyttää hyvin vaikealta, että hyveestä, kun on haluttu vähentää hallinnollista taakka. Nyt ollaan kuitenkin vaiheessa, jossa III liitteen suuririskisten tekoälyjärjestelmien vaatimusten soveltaminen alkaisi jo hieman yli viiden kuukauden kuluttua, mikä on lyhyt aika. Ja vielä kuluu lisää aikaa, ennen kuin toimijoilla on varmuus siitä, astuvatko vaatimukset voimaan tuolloin vai lykätäänkö niitä ehdotetusti ja miten pitkälle. Kyse on siitä, paljonko ennakoitavuutta tekoälyasetuksen osalta on jäljellä, kun lainsäädäntöprosessi etenee samalla kun aikaraja vaatimusten soveltamisen alkamisella lähestyy nopeasti.

Koko tekoälyasetuksen näkökulmasta on tärkeää, että vähäistä ennakoitavuutta ei vähennetä vielä entisestään. Tämä edellyttää ripeää etenemistä kohti omnibusin hyväksymistä. Tekoälyasetuksen kokonaisuuden näkökulmasta asiat, jotka voivat entisestään viivästyttää lainsäätämisprosessia (esim. kiellettyjen käytäntöjen lisääminen) vähentävät ennakoitavuutta ja ajavat AI-omnibusin muutosten hyväksymistä yhä lähemmäksi elokuun 2026 alkua.

Kuten valtioneuvoston kannassa U-kirjelmässä todetaan: ”Valtioneuvosto pitää ehdotuksia korkeariskisten järjestelmien vaatimusten soveltamisen lykkäämisestä kannatettavina, jotta yhdenmukaistettujen standardien valmistelulle ja asetuksen vaatimuksiin valmistautumiselle on enemmän aikaa. Yrityksillä ja muilla toimijoilla, mukaan lukien julkisella sektorilla, tulee olla tieto vaatimusten voimaanastumisesta tarpeeksi paljon ennen elokuuta 2026, jolloin tekoälyasetuksen velvoitteet tulevat viimeistään noudatettaviksi liitteen III suuririskisten tekoälyjärjestelmien osalta. Tämän vuoksi valtioneuvosto korostaa tekoälyasetusta koskevien muutosten nopean käsittelyn merkitystä.”

Kokonaisuudessaan pyydetään tutustumaan U-kirjelmään.

Lasse Laitinen
Erityisasiantuntija
Työ- ja elinkeinoministeriö